

YILDIZ RAMAZANOĞLU'NUN HİKÂYE KİŞİLERİ

Alpay Doğan YILDIZ*

Öz

Yıldız Ramazanoğlu, 2000 sonrası modern Türk hikâyesinin önemli isimlerindedir. Muhafazakâr, dindar ve "sivil toplum temsilcisi" kimlikleriyle de tanınan yazar, 2002'den bu güne altı hikâye kitabı yayımlamıştır. Bu makalede yaklaşık on beş yıldır hikâye yazan Yıldız Ramazanoğlu'nun hikâyeciliği, daha çok hikâyelerin ana karakterleri üzerinden ana hatlarıyla değerlendirilmiştir. Yazarın hikâye kişilerinden büyük çoğunluğu kadındır. Bu kişilerin yine çoğu büyük şehirde yaşar. Yazar, ev ve iş hayatı arasında koştururan kadınların hikâyelerini anlatır kimi zaman. Hikâyelerde kadınların nasıl evlendiklerini öğreniriz. Günlük ev hayatına şahitlik ederiz. Hikâyesi anlatılan kadınların pek çoğu okumaya, yazmaya, sinemaya ilgi duyar. Bazen başörtüsü nedeniyle, bazen kocasının muhalif duruşu nedeniyle dışlanmış kadınlar anlatılır. Yazar bazen de ülkelerinde zor durumda olan ya da ülkelerinden ayrılmak zorunda kalmış insanları hikâye eder.

Anahtar Kelimeler: Yıldız Ramazanoğlu, Türk hikâyesi, kadın, kadın yazar.

CHARACTERS in YILDIZ RAMAZANOĞLU'S STORIES

Abstract

Yıldız Ramazanoğlu is one of the significant authors of the post 2000 modern Turkish short story scene. Being known as a conservative, pious and "civil society representative", the author has published six story books since 2002. In this article, the stories of Yıldız Ramazanoğlu, who has been writing short stories for about fifteen years, will be studied mostly based on the main characters of her stories. The vast majority of the characters in her stories are women. Again such characters mostly dwell in big cities. The author sometimes tells about the stories of women that run back and forth between their home and work. We learn about how they get married in her stories. We bear witness to their domestic lives. Most of the women she writes about are interested in reading, writing and cinema. The author tells the stories of excluded women either due to their headscarves or their husbands' dissident stance. The author sometimes tells the stories of those who fall into hard times in their own country or those who were forced to leave their country.

Key Words: Yıldız Ramazanoğlu, Turkish short stories, women, female author.

---

* Doç. Dr., Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, alpaydogan.yildiz@gop.edu.tr

GİRİŞ

Yıldız Ramazanoğlu'nun yayımlanmış altı hikâye kitabı bulunmaktadır. Yazar bunlardan ilki olan *Derin Siyah*'ı 2002'de yayımlar. Sonra 2006'da *Kırmızı*, 2008'de *Zilha Günü*, 2010'da *Angelika*, 2014'te *Çiçekli Bir Boşluk* ve 2016'da *Bu Sefer Lila Olsun Saçlarım* yayımlanır. 2003'te yayımlanan *İkna Odası* adlı bir romanı ve başka kitapları da olan Ramazanoğlu, halen farklı süreli yayınlarda da yazmaktadır.¹ Yazar, yaklaşık on beş yıldır hikâye yazmakta, hikâye ile okurlarına/insana emek vermektedir. Altı hikâye kitabı yayımlayan Yıldız Ramazanoğlu'nun hikâyeciliğini hikâye karakterleri üzerinden bu yazıda ana hatlarıyla değerlendirmek, yorumlamak istiyoruz.

Hikâyeci ve romancı, hayal ettiği bir olayı hayal ettiği bir zaman ve mekânda yine hayal ettiği kişilerle bize anlatır. Önce hangisi hayal edilir, olay mı, kişiler mi? Yoksa tartışılmak istenen mesele mi? Bunları bilmiyoruz. Ama şunu biliyoruz. Hikâye/roman denilen bir edebi metinle karşılaştığımızda bize bir olay anlatılacaktır ve bizden, anlatılan bu olaydan hareketle bir şeyleri fark etmemiz, yaşadığımız, gördüğümüz, bildiğimiz bazı şeyler hakkında yeniden düşünmemiz, bakış açımızı zenginleştirmemiz istenecektir. Olay anlatmak demek, hayatın bir zaman parçasında olanları, yaşanmışlığı anlatmaktır. Yaşamak bir tecrübeye sahip olmak demektir aynı zamanda. Okur olarak bizler hikâye/roman karakterlerinin yaşadıklarını, tecrübelerini öğreniriz. Öyleyse şöyle soralım: Yıldız Ramazanoğlu kimlerin hikâyelerini anlatıyor?

Yıldız Ramazanoğlu'nun Hikâye Kişileri

Yıldız Ramazanoğlu'nun altı hikâye kitabında altmış bir hikâye var. Elbette bu hikâyelerde onlarca kişinin hikâyesi anlatılmaktadır. Yazarın hikâyelerinde hikâyesi merkezde olan, yani başkişi konumundaki kişilere baktığımızda bu kişilerin büyük çoğunluğunun kadın olduğunu görmekteyiz. Kırk dört hikâyede ana karakterin kadın olduğunu söyleyebiliriz. Yıldız Ramazanoğlu daha çok kadınların hikâyelerini anlatmaktadır. Erkeklerin daha önde olduğu hikâyelerin sayısı daha az olduğundan erkeklerin önde olduğu hikâyelerin adlarını verelim: *Omega/DS*, *Ses Tutulması/DS*, *Kriz/DS*, *Sağdan*, *Soldan*, *Aşağıdan ve Yukarıdan/K*, *Bay Köri'nin Tutkusu/K*, *Gece*

¹ Yazar, son hikâye kitabı *Bu Sefer Lila Olsun Saçlarım*'da kendisini şu cümlelerle tanıtır: "Ankara doğumlu. Ankara Kız Lisesi ve Hacettepe Üniversitesi Eczacılık Fakültesini bitirdi. Öğrencilik yıllarından itibaren süreli yayınlarda deneme ve hikâyeler yayımladı. Sivil toplum örgütlerine destek verdi. Türkiye'de ve dünyada kadın zirvelerini izledi, tebliğler sundu" (s.1). Ramazanoğlu'nun hikâye ve roman dışında diğer kitapları şunlardır: *Bir Dünyanın Kadınları* (1998), *İçimden Geçen Şehirler* (2004), *Bağdat Fragmanı* (2008), *Görme Bahçesi* (2012), *İşgal Kadınları* (2012), *Şehrin Gizli Öznesi* (2014).

Yazıda, alıntılarda hikâye kitaplarının isimleri için şu kısaltmaları kullandık: DS: *Derin Siyah*, K: *Kırmızı*, ZG: *Zilha Günü*, A: *Angelika*, ÇB: *Çiçekli Bir Boşluk*, BS: *Bu Sefer Lila Olsun Saçlarım*

Yıldız Ramazanoğlu'nun Hikâye Kişileri

Sahnesi/ÇB, Dolunayda Artistlik/ÇB, Kerim/ÇB, Oyuncunun Epik Hali/ÇB, Çırpı Bacaklılar/ÇB, Hıfzullah'ın Çocukları/ÇB, İnce İş/ÇB, Köprüdeki Kız/ÇB, Malin Dosyası/ÇB, Baba Oğul ve Yıldızlar/BS, Mahpusta Yüzen Gemiler/BS, Kürek Sesleri/BS. Bu hikâyelerden şu ikisinde “anne” olarak kadınların da ön planda olduğunu söylemeliyiz: *Gece Sahnesi, Mahpusta Yüzen Gemiler*. Yine şunu da söylemeliyiz. Erkek karakterlerin ana karakter olduğunu söyleyebileceğimiz on dört hikâyenin yedisi *Çiçekli Bir Boşluk*'ta yer almaktadır. Yazarın ilk dört kitabındaki hikâyelerin genel boyutuyla mukayese edildiğinde *Çiçekli Bir Boşluk*'un kısa hikâyelerden meydana geldiği görülür. Dolayısıyla erkek karakterlerin öne çıktığı hikâyelerin yarısı ilk kitaplardaki hikâyelere göre kısa hikâyelerdir. Hikâyede anlatılan hayat parçasının, bu hayat parçası ile üzerinde düşünmemiz istenen konuların, meselelerin esas olarak ana karakter üzerinden bize anlatıldığını biliyoruz. O halde Yıldız Ramazanoğlu'nun hikâyelerindeki ana karakterleri, anlatılan hikâyeleri ve birbirleriyle benzer yönleri üzerinden fazla ayrıntıya inmeden tanıyalım. Yazarın hikâyelerinde daha çok kadınların ana karakter olduğunu söylemiştik. Kitaplardaki hikâyelere kadın karakterler üzerinden bakmak onun hikâye kişilerini, bu kişilerle okura anlatılanları çok büyük oranda görmek olacaktır.

Ev Hâli

“Olmadı işte, gece ertesi günün yemeğini pişirip balkona koysam da, uykumdan uyanıp perdeleri deterjanlı suya yatırsam da, sabah ezanı çocukların gün boyu melûl mahzun beni beklemiş ödevlerini kontrol etsem de...” (Süslü/BS, 77)

Yıldız Ramazanoğlu'nun pek çok hikâyesinde pek çok ev hâlini görebiliriz. Yazar, evin hâllerini iyi anlatır. Hikâyelerin çoğunda ana karakterler kadın olduğu için evler daha çok kadınların gözünden, kadın merkezli anlatılır demek yanlış olmaz. Mesela, *Kırmızı*'da (K) bir evin komşu kadınların da olduğu gündüz hâlini (s.40-48), *Selma'nın Bahçesi*'nde (BS) kocası iş için dışarıda, çocuğu başka bir şehirde üniversitede okuyan bir kadının evinde gece yalnız hâlini görebiliriz (s.68-73). *Müberra'nın Kaydetmesi*'nde (A) önce mevlüt okunan kalabalık eve (s.68-74), sonra Müberra'nın hayatına renk katmak için uydurduğu sinemacılık oyununun da oynandığı sakin eve gideriz (s.76-89). *Angelika'nın Unutuşu*'nda (A) ev/olaylar anlatıcının çocukluk dönemi gözlemleriyle anlatılır. Ev işlerine yardıma giden kadınların evin hanımıyla/ablayla dertleştikleri *Süslü* ve *Döndü*'de (BS) yine ev ortamını görebiliriz. *Cemil Bey'in Melankolik Karısı*'nda (ZG) hem Saime hem de Saime'yi Ünzile'ye anlatan kadın merkezinde eve dair pek çok ayrıntı anlatılır. *Rüya Gibi Bir Akşam Üstü* (K) hikâyesinde polislerin arama yaptığı evin halini yine bir kadının gözünden seyrederek *Gast Arbeiter* (ZG) ise merkezinde “ev” ve “kadın”ın olduğu bir hikâye olarak da okunabilir. Yıllarca Almanya'da yaşayan Perihan Hanım memlekete dönünce yaşayacağı evi emekle bitirir. Ancak evinde oturamayan kadının cenazesi Almanya'dan evine getirilerek kaldırılacaktır. Hikâyenin anlatıcısı kadın/Perihan Hanım'ın kızı, cenaze gelmeden evi

hazırlarken annesinin ev hayallerini hatırlar. Hikâyelerde ev hâlini sakın de görebiliriz. Ama yazarın pek çok hikâyesindeki kadının ev/aile ortamındaki birileri için bir şeyleri yetiştirmeye çalışan koşuşturan durumunu en azından birkaç alıntıyla gösterelim:

Bir hikâyede, hikâyenin anlatıcısı kadın evden çıkıp bir arkadaşıyla dolaşır. Eve geç kalınca telaşlanır: “Bir gün vapurdan indiğimizde hava iyice kararmıştı diye anlatmaya başlasam mı Ünzile’ye. Beni bir telaş aldı desem. Evde olmam gereken bir saatte dönüş yolunu daha yarılamaştık bile. Çocuklar evde bunalmaya başlamıştır. Alıştıkları bir düzen var ne de olsa. Eve gelindiğinde kapıyı anne açacak, sofraya oturulacak. Sonra çaylarına attıkları şekeri bile anne karıştırarak. Ödevler birlikte yapılacak. Formalar ütülenecek. Öyle. Günlük ritmimin dışına çıkmanın faturasını ödemeye hazır olmalıydım” (*Cemil Bey’in Melankolik Karısı/ZG*, s.77). Başka bir şehirdeki okuluna giden kızını trenle yolcu eden bir başka kadın bir işi bitirmiştir. Dönüşte başka işleri, evi düşünür: “Tren önümden akıp gitti. Bu iş bu kadardı. Bu konuyu arkaya doğru almalı, zihnimin bir yerine saklamalıydım. Kızımı beynimin sağ lobuna aldım, yavaşça uyuttum, üzerini örttüm. Öne, eve ve ötekilere geçtim. Küçük kızın gitar öğretmeni inceden inceye aşağılıyor onu. Yeni bir öğretmen bulmak lazım. İlk bu geldi aklıma. Yarın kurs var ve durum son derece acil. Daha da öne gelirse evede misafirleri bırakıp çıktığımı, evin reisinin iş toplantısında olduğunu, her an gelmiş olabileceğini, herkesin dört gözle beni unutmamalı. Bir çay demlemişlerdir artık. Yanına bir şeyler almak lazımdı. Yılda sadece bir iki kez geliyorlardı. Ondan da önce sabah evden birtakım sızlanmalarla biraz sitemkâr ve kırgın çıkan kocamı parlatılmış sözlerle karşılamalı” (*Ayla ile Zeliha/K*, s.22-23). Bir başka kadınsa evde evdeki halini anlatır: “Apartmandan yemek kokuları geliyor. Kahvaltı masası toplanırken bir yandan da akşam yemeğini pişirmek için harekete geçmiş zinde kadınlardan üstün bir hissiyat yayılıyor ortalığa. Hızla doğranan soğanların, domateslerin, maydanoz demetlerinin içinden çıkıp gelen ezici duygular. Olmadı işte, gece ertesi günün yemeğini pişirip balkona koysam da, uykumdan uyanıp perdeleri deterjanlı suya yatırsam da, sabah ezanı çocukların gün boyu melül mahzun beni beklemiş ödevlerini kontrol etsem de daralıp boynuma geçmiş zaman zalimce akıp gidiyor, başarısızlıklarımı yüzüme çarparak” (*Süslü/BS*, s.77).

Evliliğe Giden Yolda

“Hiç kimsenin sözünü dinlemeyip üniversite son sınıfta evlenmek için okulu bıraktığımda...” (At Hikâyesi/A, s.9)

“Genç bir kız yaşça büyük birine verilirken isterse yirmi yaş olsun, ‘Kadın mesafeyi çabucak kapatır’ derler...” (Müberra’nın Kaydetmesi/A, s.77)

Yıldız Ramazanoğlu'nun Hikâye Kişileri

Yazarın hikâyelerinde bazen kadın karakterlerin nasıl evlendiklerinden ve evliliklerinin devamından da söz edilir: *At Hikâyesi*'nde (A) anlatıcı kadının "Hiç kimsenin sözünü dinlemeyip üniversite son sınıfta evlenmek için okulu bıraktığını" (s.9) öğreniriz. *Mor Güllümseme*'de de (DS) üniversitedeyken biriyle evlenen, çocuğu/kızı olunca okulunu bırakmak zorunda kalan bir kadın tanırız. İlk hikâyedeki kadın eşine destek olmak için işe girer, yıllarca çalışır. "Sevmediği, manasız" işten ayrılmak, tahsilini tamamlamak için "evlenmek için tahsilini bıraktığı" kocasını nasıl ikna edeceğini düşünür (s.9). İkinci hikâyedeki kadının hikâyesi kötü biter: Kocasını siyasi bir suçtan cezaevine düşünce "öfkeli baba evine" döner. Genç kadın, baba evinde "incelikli, oylumlu acılara" maruz kalır. Kalabalık evde anne ile küçük kızına "bir santim bile mahrem alan" yoktur (s.33). Yalnız kalmak için çocuğu ile zaman zaman tavan arasına sığınan genç kadın artık dayanamaz. Kızı ile fare zehiri içerler. Genç kadının hikâyesi bir derdi olmayan "mutlu" insanların/kadınların hikâyelerinin arasında verilir (Bir kadın, mutluluk gösterileri yapılan bir veli programında genç kadının ve kızının acıklı hikâyesini bir dergiden takip eder).

Evlilik kararları başkaları tarafından alınan kadınları da tanırız: *Köyün İlk Günü*'nde (DS) bir iki paragrafla, on beş on altı yaşlarında genç bir kızın/gelinin hikâyesinden söz edilir. Babası tarafından bütün istekleri özenle yerine getirilen genç kız şimdi koca evinde muhtemelen dayak yiyen on altı yaşında bir gelindir (s.82). *Teyzemin Aynasız Günü* (ZG), annesi ölen bir genç kızın, baba da yeniden evleneceği için yakınları tarafından bir an önce evlendirilme isteğini anlatır. Genç kızın biçimsiz burnunun ameliyatla düzeltilmesi düşünülür. Çocuk anlatıcının gözünden anlatılan hikâyede çaresiz genç kıza/Teyze'ye üzülmüyoruz. *Gelincik*'te (ÇB) tanıdığımız genç kızın hikâyesi de dikkat çekicidir: Genç kız bebekken ölen babasını tanımaz, anne de babadan sonra ölür. "Yetim Gülbahar", tanıdıklar aracılığı ile kendisine talip olan bir delikanlıyla evlenmek üzere otobüsle İstanbul'a gelmektedir. Evlere temizliğe giden *Döndü*'nün (BS) de evliliği ile ilgili anlatacakları vardır. Küçükken geçirdiği menenjitten dolayı konuşamayan biriyle evlenmiştir. Kocasının ailesi tarafından el üstünde tutulsa da anlatacakları vardır. "Başlık parası verdiler de babamın işi kurtuldu, bu evliliği yapmasam bir ben değil, kardeşlerim de sersefil olacaktı" der (s.85) hikâyesini anlattığı; evine temizliğe gittiği kadına.

Müberra da ailesinin yönlendirmesi ile erken yaşta evlilik yoluna giren kadınlardan biridir. *Müberra'nın Kaydetmesi*'nde (A) Müberra'nın Adıyaman'daki evine giden kuzeni/anlatıcı, okul arkadaşı Müberra için lise ikide karar alındığını hatırlar: Vaktinden önce gelişen Müberra bir pastanede çalışacaktır. Sonra kendinden yaşça büyük biriyle evlendirilir. Anlatıcı, Müberra'nın evinde kocasıyla Müberra'nın fotoğrafını görünce "yaşça büyük" biriyle evlendirilmeyi yorumlar: "Kocasını, tanıdım hemen. Düğünde yaşlı görünmüştü gözüme. Hiç değişmemiş. Genç bir kız yaşça büyük birine verilirken isterse yirmi yaş olsun, 'Kadın mesafeyi çabucak kapatır'

derler, işi kotarmakta ısrar edenler. Bunu anlayamazdım. Kadın mesafeyi nasıl kapatır, nasıl sağlanır bu? Banyolara resim mi konuluyor artık? Hayır mesafe kapanmamış” (s. 76-77. *Son Leylek*'te (K), başörtüsü yasakları nedeniyle pek çok sıkıntılar yaşamış Ayşe, “sessizlik ve huzur içinde çoğalarak akıp gidecekleri” bir evlilik hayal eder (s.72). Çevresinde artık evlenmesi gerektiği yönünde onu uyarılar vardır: “Artık yirmi dokuz yaşındaydı. Bu yaşı taşımak herkesin harcı değildir. Neden hâlâ evlenmedin. Neden hâlâ üzerinde bir çatı yok. Neden on beş yaşında bir çocuk gibi renkli tokalar var başında...” (s.58).

Çalışan Kadın

“Çalışan kadın olma mazereti bazı şeylerin üzerini uzun zaman örtmüş olabilirdi.” (At Hikâyesi/A, s.11) “Her şeyi üst üste yapıyorum artık. Hiçbir şeyin ruhuna incek zamanım yok.” (Anemon Çiçeği/ZG, s.59)

Yıldız Ramazanoğlu'nun pek çok hikâyesinde kadınlar ev dışında da bir işte çalışırlar: *Son Leylek*'te Ayşe bir şirkette çalışır (Aslında öğretmendir; başörtüsü nedeniyle işinden atılmıştır). *Anemon Çiçeği*'nde (ZG) ağrı tedavisi yapan kadın, *At Hikâyesi*'nde (A) bütün işlerini yola koyup, herkesin gönlünü ayırıp “yazmak” için vakit oluşturmaya çalışan kadın (s.9), ev dışında da çalışmaktadır. *Rampadan Aşağı Aşk*'ta (K) dolmuşta “dergilerin iş yerinden eve getirileceğini” düşünen kadın (s.87); *Müberra'nın Kaydetmesi*'nde “gündüzleri çalışıp geceleri “yazan” kimya mühendisliği mezunu öğretmen kadın (s.73); *Sinemacı Kadınlar*'da (A), “hikâyeci, televizyon programcısı, metin yazarı, belgesel yönetmeni” kadınlar (s.144), *Film Seyreden Kadınlar*'da (BS) beyaz masada çalışan Gülnaz ve filme gelen diğer kadınların bazıları; Vaize Gülnur, Doktor Gül...(s.66-67), kendi adlarını taşıyan hikâyelerde *Süslü* (BS), *Döndü* (BS), *Perçem* (BS); *Müzeyyen Vakası*'nda (ÇB) genç öğretmen... ev dışında bir işte çalışan kadınlar arasındadır. Yine, *Hüküm*'de (A) kurban eti dağıtmak için bir Afrika ülkesine giden anlatıcı kadın, onun arkadaşı Doktor Demet; *Siirt Marşı*'nda mülteci kamplarını ziyaret eden yazar ev dışında çalışan kadın karakterlerdir. *Kırmızı*'da (K) Gülşen iş görüşmesine gider, gittiği yerde çalışan başka kadınlar da vardır. *Selma'nın Bahçesi*'nde (BS) Selma'nın kardeşi yıllar sonra öğretmenliğe başlayacaktır. *Yol Hikâyesi*'nde (DS) yoğun kar yağışı başladığında yolda gördükleri ve zihninden geçenlerle hikâyeyi oluşturan kadın “işten” dönmektedir (s.35).

Kadınlar evde de çalışmaktadır. Dışarıdaki iş de eklenince yazarın hikâyelerinde hem dışarıda hem de evde sürekli koşuşturan birçok kadınla karşılaşırız. İş hayatı içinde kadınların yorgunluğuna, usanmışlığına şahit oluruz. Dışarıda da çalışan kadın buna karşılık evde anlayış bekler; ancak çoğu zaman bulamaz bunu.

Anemon Çiçeği'nde (ZG) ev dışında çalışan bir kadın “zamansız”lıktan yakınır: “Her şeyi üst üste yapıyorum artık. Hiçbir şeyin ruhuna incek zamanım yok.

Yıldız Ramazanoğlu'nun Hikâye Kişileri

Tabakalar halinde üst üste yığıyorum hayatı. Misal, bir yandan akşamın yemeğini ocağa koyuyorum patlıcanları balta gibi iri doğrayarak. Hiç mi hiç keyfine varamadan bir sebzeye dokunmanın. Sebzelerle tahıllarla bir ünsiyet kurmanın. Öte yandan içimden birilerine cevap yetiştiriyorum internet yoluyla" (s.59). Aynı kadın işten eve perişan bir halde döndüğünü anlatır: "Akşam gelişlerim hep böyle. Hep hüzün. Bütün gün bir gösteri halinde olan ruhumun süngüsü düşüyor. Yüzümde. ...Eve sağ salim geldim. Bunu başardım. Asansördeki aynaya yaslandım. Asansörde muhakkak ayna olmalı. Giderken ve dönüşte bir bakmalı insan suretine. Her zamanki gibi kapıyı çalmadım, kimse kalkmasın yerinden. Sonuçta baba değil anne geldi. Tören gerekmez. Hiç durmama stresinden tansiyonum düşmüş olabilir" (s.67).

*At Hikâyesi'*nde (A) bütün işlerini yola koyup, herkesin gönlünü yapıp "yazmak" için vakit oluşturmaya çalışan kadın, "eşine destek olmak" için işe girmiş, bir tekstil firmasında "herkese göre büyük bir nimet olan" iyi bir pozisyon kapmıştır. Ama aslında artık çalışmak istememektedir. İşçileri, onların "emeklerinin zayi olmasını görmezden gelmesinin işinin bir parçası olduğunu", "benliğinin hızla dibe indiğini" düşünür. "Kocamı nasıl ikna edecektim işten ayrılmaya" diye sorar. Evlenmek için yarım bıraktığı eğitimini tamamlamak ister. Kocası ise, "iki kişilik çaba sonucu daha kolay geçindiklerini sabitlemeye" çalışmaktadır" (s.9). Başka bir kadın da aslında çalışmak istememektedir. Huzurlu bir çalışma ortamı yoktur: "Kocam doymak bilmez bir yenilmezlikle sürekli yeni işler denemeye, birikmiş paralarımızı batırmaya kalkışmayıp, çocukların okul masraflarını riske atmasaydı ara verirdim noterdeki işime birkaç yıl. Bu topluma bir şeyler oldu, herkes yemiyor içmiyor bir şeyler alıp satıyor sanki, bir saniye ara yok iş yerinde. Mal değişimi, el değişimi, kâğıtlar hazırlandıktan sonra bitmez tükenmez şurası öyle mi olsa ikircikliği had safhada. Vekâletname, poliçe, evrak ve işlemlere karışan ter kokusu, bağıra çağıra cep telefonu konuşmaları, imza, mühür, belge, fotoğraf, zamk, zımba. Tepene dikilen teyakkuzda gözler, durmadan kıpırdayan sabırsız bedenler, yüzüme eğilip saçıma sigaralı nefeslerini hohlayanlar" (s.79). Yazarın son hikâye kitabındaki bir hikâyede (*Selma'nın Bahçesi*/BS) ise "evle barışmak" "evden üretmek" konusuyla karşılaşırız. Başörtüsü yasağı nedeniyle doktoradan ayrılınca panel, sempozyum, konferanslarda dolaşan, ancak sadece dinleyici olunca edilgenleşen; sonra tezhip, tel kırma, ahşap boyama işleriyle oyalanan Sosyolog Selma "çalışmak" konusuna kırk yaşına gelmiş olmanın tecrübesiyle bakar: "Evin evrenden büyük yanını keşfetti Selma seneler içinde. Hayatta ne varsa buradan neşet ediyor, ilk provalar evde yapılıyordu. Özel şirketlerde ne olduğu belli olmayan konumlar, yarı sekreterlik yarı görünmez danışmanlık ya da müdürlük etiketli tezgâhtarlık. Bütün bu işlere son verip kendince okumalara başladı. Evle barışmak, evden üretmek Avrupalı kadınlar arasında da yükselen bir eğilim artık" (s.74).

Okumuş/Eğitilmiş; Okumaya, Yazmaya İlgili Kadınlar

“çocukluğumdan beri içimde bir ateş gibi yanan yazma isteği...” (At Hikâyesi/A, s.9)

Yıldız Ramazanoğlu'nun hikâyelerinde gerek ön planda olan hikâye kişileri gerekse bunların çevresinde hikâyeye giren kadın kişiler arasında pek çok “okumuş” kadınla tanışırız. Bu kişilerden bazıları lisansüstü eğitim yapar, yapmayı düşünür (Çiçekli Bir Boşluk/ÇB, Selma'nın Bahçesi/BS, Müzeyyen Vakası/ÇB, Müberra'nın Kaydetmesi/A,...)

Son Leylek'te (K) Ayşe, aslında İngilizce öğretmenidir. Gece Kuşu'ndaki (ZG) genç kız üniversite bitirmiş, yıllarca İletişim okumuş, iki yabancı dil bilen biridir. At Hikâyesi'nde (A) “yazmak” isteyen kadın üniversite son sınıfta (evlenmek için) okulu bırakmıştır. Yıllar sonra, tahsilini tamamlamayı düşünür. Müberra'nın Kaydetmesi'nde (A) Müberra hariç, kimya mühendisliğini bitiren anlatıcı dahil diğer bayan kuzenler; “bütün kızlar” üniversite okumuştur. Hüküm'de (91) bir Afrika ülkesine yardıma gidenler arasında doktor bir kadın da vardır.. Sinemacı Kadınlar (A), okumuş entelektüel kadınlardır. Müzeyyen Vakası'nda (ÇB) taşraya giden genç kadın öğretmendir. Selma'nın Bahçesi'nde (BS) sosyoloji okumuş, yüksek lisans yapmış Selma, başörtüsü yasağı ile doktora ayrılmıştır. Kendisine “abla” diyen, yeniden işe başlayacak kadın öğretmendir. Yazarın son hikâye kitabı Bu Sefer Lila Olsun Saçlarım'daki hikâyelerde de (Kayıp Defter, Siirt Marşı, Bu Sefer Lila Olsun Saçlarım, Film Seyreden Kadınlar...) okumuş kadınlarla tanışırız.

“İyi ki getirdin Karanlıkta Dans'ı,' dedi vaize Gülnur. 'Biliyordum Björk'ün oyunculuğunu seveceğinizi' diye seslendi Ceyda” (Film Seyreden Kadınlar/BS, s.67)

Yine yazarın hikâyelerinde okumaya, yazmaya, sinemaya... ilgi duyan pek çok kadın karakteri tanırız. Sinemacı Kadınlar'ın (A) kadınları sinema, edebiyat, felsefe... üzerine konuşur, tartışır. Film Seyreden Kadınlar'daki (BS) kadınlar (belediyenin beyaz masasında çalışan Gülnaz, vaize Gülnur, Doktor Gül, kelim doktorası yapan Ceyda, Nurhayat, Şeyma ve çantalarından “galetalar bademler hatta evde yapılıp saklama kabında getirilmiş kabak tatlısı bile” çıkan başka kadınlar) ilçenin kültür merkezinde salon ayırtıp kendi seçtikleri filmleri seyrederek, tartışarak (Hikâyenin anlatıldığı gün Karanlıkta Dans seyredilir, haftaya Uzak İhtimal getirilecektir). Kayıp Defter'de (BS) yolda rastladığı sinema setini seyreden genç kız, aynı zamanda yazmakta; günlük tutmaktadır. “Günlüğü varlığının evidir” bir bakıma (s.11). At Hikâyesi'nde (A) anlatıcı karakter olan kadın “çocukluğundan beri içinde bir ateş gibi yanan yazma isteğini” (s.9) hayata geçirmek için etrafındaki herkesi memnun edip yazmak için kendisine zaman oluşturmaya çalışır, Pera'da sergilenen Akira Kurusowa resimlerini düşünür (s.11). Hüküm'de (A) esas hikâye, muhtemelen hikâyenin yazarı bir kadın tarafından radyoya okunur. Gece Kuşu'nunda (ZG) yeni taşındığı evde ilk kez

Yıldız Ramazanoğlu'nun Hikâye Kişileri

kalacak olan genç kızın zihnine Gregor Samsa, Godot gelir (s.28-30). *Müberra'nın Kaydetmesi*'nde (A) Müberra'nın kimya mühendisliği mezunu kuzeni öğretmenlik yapar, asıl tutkusu yazmaktır. Bir anlamada "hayatın hizaya getirmesine, gündelik yaşamın dayatmalarına" direnmek için "bütün gün mesai yaparken zihninde hikâyeler yazıp, evde bilgisayara geçirmektedir cümleleri" (s.73). *Selma'nın Bahçesi*'nde (BS) Selma sevdiği bir yönetmenin öldüğüne üzüldür, *Siirt Marşı*'nda ...ziyaret eden bir kadın yazar tanırız. *Yol Hikâyesi*'nde (DS) karda, trafikte arabasında bekleyen kadın, yaşı küçücükken bir dergi editörüne götürdüğü yazıyı hatırlar (s.41). *Yine Alissa Yolu*'nda (A) çocukluk yıllarına dair hatırladıklarını anlatan anlatıcı karakter "mahallenin, şehrin, insanların bende iz bıraktığı, yazma isteğimi şekillendirmeye başladığı bir zamanda karşılaşmıştım Alissa'yla" der (s.57). *Şairle Randevu*'da (A) okulda şiir kulübüne üye olan genç kız şiirle ilgilenir.

Dindarlık

Yıldız Ramazanoğlu'nun hikâye kişilerinin çoğu günlük hayatın içinde gündelik işlerine devam eden, dindarlıklarına işaret eden herhangi bir belirti gösterilmeyen, dinle ya da dindarlarla aralarına bir mesafe koydukları da gözlenmeyen insanlardır. Böyle olmakla birlikte yazarın pek çok mütedeyyin/dindar karakteri de vardır. *Gece Kuşu*'nunda yeni taşındığı evde ilk kez kalacak olan genç kızı anahtar tutukluk yapıp sabaha kadar otururken "cevşen okur", birazdan okunacak ezanı bekler (s.30). Bütün geceyi evde uyanık geçiren Selma sabah namazı vakti girince "seccadesine varır, ay ışığında secdeye gider" (Selma'nın Bahçesi/BS, 76). Eve gelmeyen oğullarını şehrin yabancıları oldukları mekânlarında arayan baba ve anne "mütedeyyin görünümlü adam ve kadın"dır (Gece Sahnesi/ÇB, s.27). *Kerim*'de (ÇB), Kerim'in, *Kargaların Ruh Hal'i*'nde (ÇB) parka önce ve sonra gelen kadınların, *Film Seyreden Kadınlar*'da (BS) şehrin farklı yerlerinden kültür merkezine film seyretmeye gelen kadınların, *Ses Tutulması*'nda (DS) Dede'nin, *Milenyum Acısı*'nda (DS) İfakat hanım ve çevresinin, *Son Leylek*'te (A) Ayşe'nin, *Hüküm*'de (A) anlatıcı kadının ve Hühüm/Mebruka'nın mütedeyyin kişiler olduklarını söyleyebiliriz. Mütedeyyin oldukları söylenen ve eleştirel bir tavırla anlatılan hikâye kişileri de vardır yazarın hikâyelerinde. Onlardan aşağıda bahsedeceğiz.

Dindarlık ve Dışlanmışlık

"Sonra kimse dinlemedi bile başörtülü kadınların başına geleni. Orada burada gelip geçici işler, kurbağa misali gibi pörtleyerek onu mahkûm eden, değersizleştiren gözler" (Selma'nın Bahçesi/BS, s.70).

Dindar olmak bazen karakterleri; özellikle de kadınları farklı zorluklara, engellemelere maruz bırakır. Dindar kadınların dindarlıklarının bir gereği olarak başlarına örttükleri başörtüsü, Türkiye'de uzun yıllar tartışma konusu olmuştur. Pek çok başörtülü kadın "kamusal alan" denilen ortamlardan uzaklaştırılmıştır. *İkna Odası*

(Ramazanoğlu, 2008) adlı romanında bu konuyu üç kadının hikâyesi ile (Seher, Nuray, Nermin) ele alan Yıldız Ramazanoğlu, kimi hikâyelerinde de başörtülü kadınların maruz kaldıkları dışlanmayı anlatır.

*Selma'nın Bahçesi'*nde (BS) Selma, "başörtüsü" nedeniyle lisansüstü eğitimini bırakır, çevrenin "değersizleştiren" bakışlarına maruz kalır: "Sosyoloji okumuş, yüksek lisans yapmış ve doktora başlamıştı ki başkalarının başına gelen şeyle karşılaşmış ve kapılar teker teker kapanmıştı yüzüne. Sonra kimse dinlemedi bile başörtülü kadınların başına geleni. Orada burada gelip geçici işler, kurbağa misali gibi pörtleyerek onu mahkûm eden, değersizleştiren gözler" (s.70). Aradan yıllar geçmiş, "yasaklar kalkmış, cümle kadın taifesinin önü açılmıştı" (s.71). Ancak 40 yaşına giren Selma, "doktora başlasam iyi olur" diye düşünürken nedenini bilmek istemediği "yaşama sevincini kaybettiğini" hisseder. Pazartesi tekrar öğretmenliğe başlayacak kardeşine (Abla dediği için...) "haklar teslim ediliyor da bizde takat kaldı mı bakalım" der (74). Yıllar sonra tekrar öğretmenliğe başlayacak kadın da muhtemelen başörtüsü konusu dolayısıyla öğretmenlikten ayrılmıştır.

Başörtüsü yaşağı nedeniyle kadınların yaşadığı sıkıntılar *Son Leylek'*te (K) Ayşe'nin hikâyesinde biraz daha ayrıntılı anlatılır. Ayşe, Celal'i beklerken, onunla konuşurken zihni yaşadığı zor günlere gider. İngilizce öğretmeni genç kadın okuldan atıldığı günü hatırlar: "Her yıl aldığı başarı belgelerini verirken bir baba gibi gülümseyen iyi yürekli müdürün yüzüne ne olmuştu öyle. İslenmişti iyice ve yüzün içinden iki numara daha koyu renkli, daha önce hiç gülmüş olabilir mi bu yüz dedirtecek cinsten bir müdür bey suratı çıkmıştı. İlişik kesen yüz. İşlerin arasında bir kızartı vardı yine de. Ayşe'nin de yüzü kızarmıştı. Bedeni soğumuştur. Yüz kızartıcı bir durum vardı. Konuşma uzamayacağından kapı aralık duruyordu. Bir öğrenci geçti koridordan. El salladı Ayşe'ye. Birazdan derse gireceğinden emin olduğu öğretmene gamzeleriyle bir selam çaktı. Doğurduğu çocukmuş gibi içini bir sızı tuttu Ayşe'nin. Yoğurduğu, beraber yoğrulduğu kızlar, oğlanlar" (s.60-61). Ayşe'nin zihnine gelmeye devam eden çağrışımlardan okuldan atıldıktan sonra çalışırken yaşadığı sıkıntıları da tahmin ederiz: "Bir işletmede, binanın en görünmeyen odasında sekreterliğe başlıyor. Görünmesin diye kapıyı sıkıca kapatıyor patronu. Özürü birini saklar gibi. Böyle rahat edersiniz Ayşe Hanım, sizin iyiliğiniz için diyor. Ben insanları görmeyi, onların da beni görmesini yeğlerim, kapatmayın beni buralara, saklanacak hiçbir şey yapmadım ben, utanılacak hiçbir şey diye kendinden geçip bağırarak değil ya" (s.69-70).

Eleştirilen Dindarlar

"Gazete okumayan, haber izlemeyen mütedeyyin komşular, olup bitenlere bir mana veremediler" (Rüya Gibi Bir Akşamüstü/K, s.114).

Yıldız Ramazanoğlu'nun Hikâye Kişileri

Pek çok hikâyesinde dindar karakterleri de gördüğümüz Yıldız Ramazanoğlu'nun hikâyelerinde bazı dindarların eleştirildiğine de rastlarız. Müslümanlar genellikle "çevre"ye ve devletle sorun yaşayan insanlara karşı "duyarsızlık", "nemelazımcılık", "paraya düşkünlük", dini törenlerde "gösteri"nin öne çıkması, dinin taleplerinin ciddiye alınmaması... merkezinde eleştirilir. Eleştirilen dindarların genelde orta ve varlıklı sınıf, okuma yazma işleriyle pek ilgili olmayan kimseler olduğunu söyleyebiliriz.

*Ağrı Prensesi'*nde (DS) "müşterilerimin önemli bir kısmı mütediyyindir" diyen ve ağrı tedavisi yapan Necmiye Hanım, hastalarıyla ilgilendiği işyerinde "kör, topal, bacağı kopmuş, kulağı kesik ürkünç görünümlü kediler ve köpeklerle" de ilgilenir. Bu hayvanlar "arabaların çarpıp sakatladığı hayvanlar, zehirlenen, eğlence olsun diye sopayla vurulan, kuyrukları kesilen kediler köpekler..."dir (s.61). Necmiye Hanım, bu hayvanlara kendi "çocukları" gibi bakar. Müşterilerinin/mütediyyinlerin kendilerinden başkasını hele hayvanları düşünmediklerini söyler: "-Benimle bir şey konuşmazlar. Kendi baş ağrılarından başka hiçbir şeye aldırılmazlar. Buradaki hayvanlar onlara değmesin de ister kör olsunlar ister topal. Hiçbir hastam bu çocuklardan birisinin olsun hikâyesini merak etmedi" (s.62). *Kargaların Ruh Hali/ÇB*, daha dolaylı, ince bir eleştiri yapan güzel bir hikâyedir: Hikâyede İstanbullu iki kadından (mütediyyin olduklarını söylemek yanlış olmaz) Müyesser'in "gökten yere inmiş melekler misali" (s.111) parkı dolduran yine "mütediyyin" kadınlara koyduğu mesafe ince bir eleştiri ile gösterilir. Oysa parka gelen taşralı/Bolulu kadınlar, kendilerine mesafe koyan kadınlarla "ekmek"lerini paylaşırlar. Onların geçmişlerine dua ederler (s.112).

*Omega'*da (DS) taşradan gelen insanların, dindarların; tabiatı rant uğruna hoyratça tüketmeleri, yok etmeleri eleştirilir: "Parayı bütünleyince küçük bir krallık kurmuştu dini bütün insanlar. ...Burası şehir-köyü krallığıdır. Sabahları erkenden caminin yolu tutulur. Sahip olunan nimetler için şükredilir. Bu yemyeşil ormanın birkaç yılda betona dönüşmesi emekle ve beklemeyle olmuştur. Yabancılar ev sahibi olduklarında bizim tarzımıza tabiidirler. Dinimiz var, paramız var, tarzımız var (s.73). *Rüya Gibi Bir Akşamüstü'*de (K) ise suç olarak yorumlanan gösterilere katıldığı için kocası polislerce götürülen kadın, komşularının (mütediyyindir bir kısmı) bu olay sonrası tavrını eleştirir: "Komşular pencerelerin önünde ve tüllerin arkasında yerlerini almışlar. İhsan'ın götürülüşünden beri bir gerginlik vardı mahallede. Günaydın dediğinde kapıcının sesi bile cevap verip vermediği anlaşılamayacak kadar kısık çıkıyordu. Gazete okumayan, haber izlemeyen mütediyyin komşular, olup bitenlere bir mana veremediler" (s.114).

*Angelika'*da (A), eleştiri "mütediyyinlere" değil Müslüman olduğu hâlde Müslümanlığın taleplerini ciddiye almayan insanlardır. Uzun yıllar Almanya'da kalan Ali'nin Alman dostları Müslüman olurlar. Dinlerinin/İslâm'ın taleplerini

öğrenmeye çalışırlar. Ancak Ali de olanları anlatan çocuk karakterin babası da yeni Müslüman Almanların öğrenmeye çalıştıkları dini talepleriden uzaktır: “Ali amcam havayı yumuşatmaya çalıştı sözümona. Hoca namazdan söz etti ya, ‘Gözünüz korkmasın, kılamıyoruz hiçbirimiz, Allah affeder’ dedi. Bir sorumluluk alacak değilsiniz, endişeye mahal yok demeye gelecek bir söylev çekme hakkını kendinde görüyordu Avrupa görmüş biri olarak. ‘Bağışlaması boldur Cenab-ı Allah’ın’ diye ekledi babam destek çıkar gibi” (s.28). Oysa işin “tören” kısmı çok güzel yapılmıştır. Yeni Müslümanlara/Almanlara güzel bir Müslüman olma töreni yapılmış, onları mutlu edecek hediyeler alınmıştır.

Alissa Yolu’nda ise “Müslüman” Tuncer için (üniversitede profesördür) Müslüman olup olmamanın sanki hiçbir anlamı yoktur. Tuncer’le evlenip Türkiye’ye gelen Alissa, Müslüman olmayı düşünür; ama kocasından destek ve ilgi görmez: “Alissa bir gün kocasına Müslüman olabileceğini söylemiş. Evlenip Türkiye’ye gelen, burada tanıştığı Lyon’lu arkadaşlarının birkaçı Müslüman olmuştu ve ona da teklifte bulunmuşlardı. Tuncer bey ‘Senin bir dinin var, o da din o da, gerek yok’ demiş biraz küçümsemeyle. Hemen geri adım attı Alissa. Tuncer daha iyi bilirdi ve onun hilafına bir şey yapmak istemezdi hiçbir zaman. Anneme dert yanmış gerçi bu konudaki kestirip atan tutumundan” (s.63).

Müberra’nın Kaydetmesi’nde ölünün/“Belma Hanım’ın yedisi” için okutulan mevlide katılan genç kadın önce mevlidi okuyan hocayı eleştirir: “Mevlûthan olarak çağrılan hoca ‘Canımız, gözbebeğimiz Belma hanımefendi’ diye başladığında içim daraldı. Belma hanımı daha önce hiç görmemiş bir adam olarak profesyonellik bu kadar olur. Kravat takmış, beyaz dantelden bir takke giymiş, güzel Türkçesiyle konuşan hocanın elinde mikrofon. Ev içinde hem de. Bu da yeni bir ayin biçimi olmalı. Yanları açık, etrafı bayraklarla süslü resmi bir cenaze arabasının geçişlerindeki ağır ritimli müziği çağrıştıracak şekilde tekbir getiriyor bölüm aralarında. Ortamda yürekten kopup gelen bir yakarıştan çok, dünyevi bir iddia, yasin ölene hiçbir fayda sağlamayan, kalanları da teskin etmeyen gösteri tarafı ağır basıyordu” (s.69). Genç kadın, “gösteri tarafı”nın ağır bastığını düşündüğü ortamdaki kadınlara da eleştirel bakar. “Yasin suresi okunmaya başladığında sadece iki kadın kitaptan takip etmeye başladı. Biri Arap harfleriyle yazılı olandan, diğeri ise Latinize edilmiş bir mushaftan” diye ortamı bize anlatan kadın karakter, “uzun emellerden bahseden ilahiye başlanınca” mevliti dinleyenlerde “küçük bir muhasebe esintisi” gezindiğini hisseder, kadınlara dair az önceki eleştirel bakışından utanç duyduğunu söyler (s.70).

Muhelif Olmak / Farklı Düşünmek

“Kötü bir şey yapmasalar götürmezler hissiyatı kapladı sokağı.” “- Bu kitapları götüreceğiz, incelenecek. / - Kitapçılarda satılan kitapların nesi incelenecekmiş.” (Rüya Gibi Bir Akşamüstü/K, s.115, 119)

Yıldız Ramazanoğlu'nun Hikâye Kişileri

Yazarın kimi karakterleri kurumsal düzenden farklı düşündükleri, düşüncelerini gösteri vb. etkinliklerle dile getirdikleri için kamusal otorite tarafından cezalandırılır. Cezaya maruz kalanlara çevre de suçlu, mahzurlu muamelesi yapar. İnsanlar meseleyi araştırıp sorgulamadıkları gibi cezaya maruz kalanlarla, onlardan geride kalanlarla günlük "insani" ilişki kurmaktan çekinirler. Söz konusu cezaya maruz kalanlar genelde erkeklerdir; fakat hikâyeleri daha çok kadınlar tarafından hatırlanır, anlatılır.

*Mor Gülümseme'*de (DS) intihar eden genç kadının kocasının "siyasi denilen bir suçtan" cezaevinde olduğunu öğreniriz (s.31). *Yol Hikâyesi'*nde anlatıcı karakter/kadın yıllar önce bir dergiye götürdüğü yazıyı hatırladığında yazıda "zindanlarda çürüyen üniversiteli gençler"den de bahsedildiğini öğreniriz (s.41). *Kayıp Defter'*de genç kız, çalınan çantada olan günlük yazdığı defteri düşünürken "hayatını gençlerin birbirini öldürdüğü çatışmalı" kampüslerde "kör bir kurşunla kaybeden" biricik dostunun yazdığı sayfayı hatırlar (s.8).

*Mapusta Yüzen Gemiler'*de (BS) yaşlı anne babanın "yirmi üç sene yedi ay"dır cezaevine ziyarete gittikle oğulları Akif, "üniversitede okurken Filistin'deki katliamlara aşırı duyarlı" bir gençtir. Akif, gerçekleşmeyen bir cinayet teşebbüsüyle dolaylı olarak ilgisi olduğu iddiasıyla hem de "anayasal düzeni yıkma" suçu da yüklenerek cezaevindedir. *Mapusta Yüzen Gemiler*, aslında yıllardır hapiste yatacak bir suçu olmayan genci içeri atan sistemin soğuk, karanlık yüzünün anlatıldığı güzel bir hikâyedir:

Bazı cezaevi görevlileri insan hâlinde anlayarak işlerini yaparken bazıları anlamaz. Oğlunu ziyarete gelen annenin yapılanlara bakışı şöyle anlatılır: "Nimet Hanım görüş günleri aklı başında olmadığından hiçbir şeye aldırılmıyordu artık. Yirmi üç sene yedi ay gelgitle geçmiş, neye kızacaksın artık. Sabah ezanında kalkıp tükenmez bir özenle yaptığı böreği delik deşik etmelerini hulusi kalple seyretti. Bu esmer yüzlü adamların yiyeceklerin içini bıçakla deşip bakmalarının en doğal hakları olduğunu iyi halli bir mahkûm yakını olarak sindirmişti zamanla, ama deşmeden deşmeye fark var, biçimini bozmadan da yapabiliyordu bazıları. Reçeli kirli bir tepsiye dökmeye kalkıştıklarında eski celalli cevval günlerinde olsa önce kızıp sonra yalvarmaya başladılar." (s.21). " 'Ne olmuş yine, neden bekletiyoruz üç saattir,' dedi Nimet Hanım. Makul bir cevap beklediğinden değildi, sadece bir alışkanlık gereği sual ediyordu tükenmiş özüyle, uzun geniş ve hacmi her yanı kaplamış zaman böyle öldürülür, sen bir şey sorarsın, o cevap verir, sonra ne kadar sürdüğü belli olmayan bir süre susarsın, gelenin geçenin boş çuvala benzeyen bezgin devinimlerine dalarsın"(s.22). Nimet Hanım saatlerce kapıda bekletilmelerini anlatır. " 'Bunların hepsi caydırmak için' diye söze karışır kocası Nedim Bey. ...'İstiyorlar ki gitmeyelim, peşine düşmeyelim, mahkûmiyeti kurcalamayalım. Ölü haberi gelene kadar içlerinde ne solucanlar kıvrandığını bilmediğimiz şefaatsizlerin insaflarına terk edelim çocuğumuzu" der

Nimet Hanım. Tutuklu genci bir keresinde babasının gözünün önünde dövmeye kalkarlar. (s.25).

Yazar; muhalif duruşunu, itirazını gösterilere katılarak dile getirdiği için gözaltına alınan bir adamı, karısının durumunu, *Rüya Gibi Bir Akşamüstü*'nde (K) karısının hikâyesi ile anlatır. Kocası İhsan üç gün önce götürüldüğünden beri aynı elbiseyle duran kadın, eve gelen polislerin evi aramalarına nezaret eder. "Adalet tutkusunun insanlar arasında eşit dağıtılmadığını, yaşananlara herkesin aynı tepkileri vermesinin beklenemeyeceğini" söyleyen İhsan, "yasaların bir yorumuna göre yoldan çıktığı", "gösterilere katıldığı" için götürülür (s.117). Yapılan işin anlamsızlığının, acılığının, çevrenin bakışının anlatıldığı güzel bir hikâyedir. İnsanlar, İhsan'ın niçin gözaltına alındığını merak etmezler, sorgulamazlar; hükümleri bellidir: "Kötü bir şey yapmasalar götürmezler hissiyatı kapladı sokağı. İhsan gibi iflah olmaz bir itirazcıyla evlendiğinden beri akrabalar kuşku dolu sessizliklerini yeni bozmuşlardı. Telefon edip geçmiş olsun diyen herkes, karışmayın bir daha böyle işlere, memleketi siz mi kurtaracaksınız, deme hakkını kendinde görüyordu en temel bir yurttaş hakkı olarak " (s.115).

Polisler çat kapı geldikleri kadının evinde arama yapmaktadırlar: "Salondaki kitapları etrafa savurarak terör estiren kaba ve sert biri cam kenarındaki sardunyalara takıldı durup dururken. Hayretle bakıyor. Sahici mi bunlar. Normal insanlar gibi çiçek yetiştirmişler. Kış günü bile açan çiçekler" (s.118). Kadın, kitapları toplayan polislere verdiği cevaplarla "kitapların götürülmesindeki" anlamsızlığa işaret eder: "- Bu kitapları götüreceğiz, incelenecek. / - Kitapçılarda satılan kitapların nesi incelenecekmiş. / - Biz de istemeyiz ama işimizi yapıyoruz. Doğru. Herkesin bir işi var. Onunki bu. Zorluk çıkarmaya hiç gerek yok" (s.119). Kadın, yine de emek verdiği, "yazdığı" şeylerin gitmesini istemez: "Bilgisayar indirilmiş. Onun beyni de gidiyor. Kutudaki disketler de. - Disketleri götürüp zahmet etmeseniz. Sadece benim akıldışı zamanlarım. Edebiyat işte. Hikâyeler, denemeler. Boş işler." (s.120).

Kadın, İhsan götürülürken apartmanın çocuklarının İhsan'a ilgilerini hatırlar: "Çocuklar tam götürülürken İhsan'a dokunmak istemişlerdi. Eve arasına ekmek koyduğu dergilerle gelen, onların başını okşayan, bazen şeker veren abiye. O da onlara bir şey söylemişti gülerken. Artık İhsan'la aralarına maddeler, tüzükler, c bentleri, a fıkraları girecek. Kim bilir onu ne kadar zaman tutacaklar" (s.122). Kadın, evi aranıp, evdeki şüpheli bulgular götürüldükten sonra komşuların bozulmayan "huzurlu" günleri ile kendi, İhsan'ın gerçekliğini yan yana koyar: "Hangi kapıda toplanacak komşular acaba. Tomurcuklu çaylar demlenecek. Huzurlu bir gün. Ağrısız sızısız. Nakışlarını işleyerek yazın memlekete gitmeyi, yaylalara çıkmayı konuşacaklar. İhsan hiç çıkamayacak belki de. Onlar çıkacaklar. Bir zikir de yaparlar şimdi muhtemelen. İtikatlı kadınlar. Kokuyu izleyerek kapıyı bulsam. Dualara karışsam. Beni tehlikeli

Yıldız Ramazanoğlu'nun Hikâye Kişileri

biriymişim gibi tedirginlikle karşılamasalar. Ben de biraz uyumlu olsam. Mesela, ötekilerin başına gelenlere aldırılmazsak bize de olacak gibi saçma laflar etmesem" (s.122).

Başka Coğrafyalar ve Müslüman Coğrafyanın Mahrumları, Mazlumları

"Ortalama bir Amerikan artistinin yıllık geliri kadar bile bütçesi olmayan bir ülkede dolanıyorduk." (Hüküm/A, s.120)

Yazarın hikâye kitaplarında başta siyasi anlaşmazlıklar olmak üzere farklı sebeplerle Müslüman coğrafyada farklı zorluklara maruz kalan insanların hikâyeleriyle karşılaşırız. Hikâyelerde ana karakter konumundaki kadınların bu insanlarla ilgilendiğine şahit oluruz. *Siirt Marşı* (BS) ve *Leyla*'da (BS) siyasi anlaşmazlıklar nedeniyle memleketlerinden, hayatlarından olan ya da memleketlerinde perişan olan savaşa maruz kalan insanları hatırlarız. İlk hikâyede ziyaret edilen bir mülteci kampındaki durum, insanlar hatırlanırken ikinci hikâyede daha önce cihat etmek için gittiği bütün ülkelerden döndüğü hâlde "din kardeşlerinin yardımına koştuğu Felluce'den dönmeyen" (s.95) Leyla'nın kocası vesilesiyle Müslüman coğrafyalardaki savaşları hatırlarız. *Bay Köri'nin Tutkusu* (K), Pakistan'daki bir mülteci kampında fotoğrafı çekilen Afgan kızı Şebet'i tanıtır bize. Fotoğraf etrafında kurgulanan hikâye Afganistan gerçeğine götürür bizi. Bazılarının derdi fotoğraf çekmektir; ama önemli olan fotoğrafı çekilenleri düşünmek, onlar için bir şeyler yapabilmektir. *Afgan Terzi*'de (ÇB) bir öğrenci arkadaşının kardeşine misafir olarak yarıyıl tatilinde Amerika'dan Türkiye'ye gelen Afgan asıllı Nurcihan değil de yine bir fotoğraf, bizi Afganistan'ı ve oradaki insanları düşünmeye davet eder.

Zilha'da (ZG) savaş sonrası hayatın devam ettiğini, düzeldiğini gören ve buna da sevinen, ölenleri de unutmayan yaşlı Zilha, muhtemelen Bosnalı bir kadındır. Başka coğrafyalara asıl açıldığımız hikâyeye *Hüküm* (A) adlı uzun hikâyedir. Türkiye'den kurban eti dağıtmak için bir derneğin görevlisi olarak giden kadın karakterin Afrika'da, "ortalama bir Amerikan artistinin yıllık geliri kadar bile bütçesi olmayan bir ülkede" (s.120) (Bu ülke Somali- Etiyopya civarında bir ülke; büyük ihtimalle Somali'dir) gördüklerinin hikâyesi olan *Hüküm*, başta Hüküm/Mebruka olmak üzere pek çok Afrikalı Müslümanla tanıştıran okuru. Söz konusu hikâyeye, Afrika'daki insanların, Müslümanların ne denli mahrumiyet içinde olduklarını anlatan etkileyici bir hikâyedir. Hüküm'ün memleketindekiler de İstanbul uçağının beklendiği Dubai'deki salonda konuşulanlar/görülenler de (s.123-124) aynı dünyanın gerçekleridir. *Perçem*'de ise (BS) Türkiye'de çalışan iki Kırgız kadını; Perçem ve Altınay'ı tanıma imkânı buluruz. Perçem, kocası "Kırgız-Özbek çatışmaları sırasında çeşitli siyasi suçlamalarla" tutuklanınca çocuklarını memleketinde bırakarak Türkiye'ye gelir. *Angelika'nın Unutuşu*'nda (A) Müslüman olan Alman aileden, *Alissa Yolu*'nda (A) Fransa'dan kopup "gelen yabancı gelin" Alissa'dan haberdar oluruz.

Karakterlerin Mekânı: Şehir

Yıldız Ramazanoğlu'nun hikâyeleri anlatılan kadın karakterlerin çoğu şehirde yaşamaktadır. Bu şehrin İstanbul olduğu pek çok hikâyede aşikârdır. Bazı hikâyelerde Ankara da mekân olarak hikâyeye girer (Mesela; Angelika'nın Unutuşu/A). Ramazanoğlu, daha çok şehirli insanların, şehirli kadının hikâyesini yazıyor diyebiliriz. Yukarıda bahsedildiği gibi yazarın hikâye kişileri şehirdeki bir evde, şehirde iş hayatındadırlar. Bazen okuma-yazma, sinema... gibi daha özel işlerle ilgilenirler. "Çalışan Kadın" ve "Okumuş/Eğitilmiş; Okumaya, Yazmaya İlgili Kadınlar" bahsindeki tespitler şehirli kadınların hayatlarını anlatmaktadır aynı zamanda. "Ev Hâli" bahsi şehirde yaşayan, koşuşturan kadının ev hâlidir. Hızlı, koşuşturan, kalabalık bir hayat vardır şehirde. *Rampadan Aşağı Aşk* (K); dolmuşla, *Yol Hikâyesi* (DS) otomobille, *Gece Kuşu* (ZG) yürüyerek ve vapurla şehirde dolaşan ve koşturan, *At Hikâyesi* (A) koşuşturmuş ve bir restoranda oturan şehirli kadınların hikâyesidir. Şehirde koşuşturan bedenlerin zihinleri de onlarca şey arasında koşuşturur. *Sağdan Soldan, Aşağıdan ve Yukarıdan* (K) şehirde dolaşan ve zihni farklı şeyler arasında dolaşan bir erkektir. Şehirde, kimi zaman erkek bakışları kadını rahatsız eder. Bir kadın gece kızını yolcu etmiş evine dönmektedir: "Adamlar geçti. Gar görevlileri. Gecenin bu vakti. Soran sorgulayan tacizkâr bakışlar. Ben bir kadını. Ya öyle. Bir vakte kadar unutmuştum bunu. Sağolun. Bunu hatırlatmadan edemezlerdi. Sadece anne olmanın rahatlığıyla geçip gitmek mümkün değildi gara açılan sokaklardan" (*Ayla ile Zeliha*/K, s.22). Yine arabasıyla eve dönen bir başka kadın, trafik sıkışıklığında bakışlarla taciz edilir (*Yol Hikâyesi*/DS, s.38-39).

Yazarın kimi hikâye kişilerinin şehrin kalabalık, koşuşturan, insanı boğan hayatından daha yavaş, sakin, tabiatın bozulmadığı yerlere gittiklerini/sığındıklarını görürüz. Şehir hayatının insana sıkıntı veren karmaşası ile tabii olanın insana huzur veren güzelliği mukayese edilir. *Köyün İlk Günü*/DS, *Omega*/DS, *Ses Tutulması*/DS hikâyelerinde tabii olanın güzelliği de gösterilir. *Çiçekli Bir Boşluk*/ÇB şehirden kaçarak mümkün olduğunca tabiatla, tabii olanla iç içe yaşam gayretinin hikâyesidir. Yazarın son hikâye kitabı *Bu Sefer Lila Olsun Saçlarım*'daki bir hikâyede Selma (*Selma'nın Bahçesi*) şehirden, modern hayattan kaçmanın yolunu yine "modern" yolla bulmuş modern insanı gösterir bize. Aslında Selma, "Gökyüzüne, kuşlara, yıldızlara, geceye ve gündüze" daha yakın olma hayaliyle kocasına ev diye tutturmuştur. Ancak "her mülke yatırım gözüyle bakan" kocasının "bir gün satarsa çok kazançlı çıkacağını düşündüğü" bu eve; otuz beş katlı kulenin yirmi dördüncü katındaki eve sahip olurlar. Gecenin ilerleyen saatlerinde telefon eden Selma'nın kız kardeşi daha yatmadığını, "bahçeyi suladığını" söyler. "Bilgisayar bahçesi işine kardeşini de bulaştırdığına bin pişman olan" Selma da bahçesine/bilgisayarına geçer. İki kardeş gece yarısı bahçede çalışır, birbirlerinden bir şeyler alıp verirler. Ancak elektrikler kesilince "bahçe silinip gider".

Yıldız Ramazanoğlu'nun Hikâye Kişileri

Selma sabah namazı için seccadesine vardığında dışarıda ay ve yıldızların ışık bahçesi vardır.

Ve Erkekler

Yıldız Ramazanoğlu'nun hikâyelerinde ana karakterler çoğunlukla kadınlardır. Erkeklerin ana karakter olduğu hikâyeler daha çok yazarın son iki hikâye kitabında yer almaktadır. Son iki kitaptaki hikâyeler –öncekilere göre- daha kısa hikâyelerdir. Yıldız Ramazanoğlu'nun erkek ana karakterlerinin de çok büyük kısmını şehir hayatında tanırız. Hikâyelerin merkezinde yer alan az sayıdaki erkek karakteri kendi aralarında ayrıca bir tasnife gitmedik. Yine de aralarında bazı benzerlikler olan bu kişileri art arda tanıttık (Aslında kadın karakterlerin ön planda olduğu hikâyelerdeki erkekler de dahil edilerek yazarın hikâyelerindeki erkek karakterler hakkında daha ayrıntılı şeyler söylenebilir.)

Sağdan, Soldan, Aşağıdan ve Yukarıdan (K), ana karakterin erkek olduğu ve hacimce de uzun olan bir hikâyedir. Şehrin kalabalığı içinde yürüyen, dolaşan hikâyenin ana karakteri, on yıldır bir şeyler “yazdığı” defterine göz gezdirerek yaşadıklarını, hayattaki konumunu düşünür. “Eğilip bükülme yeteneği” yoktur, “bütün insanlar gibi biraz esneyemediği için” işten atılmıştır. Karısı onun bu halini artık çekemeyeceğini söylemiştir. Şehrin kalabalığı içinde, defterine karaladıklarından da hareketle yaşadıklarını yeniden hatırlayan adam “son on yılın defterini kapatır” ve bir çiçek alarak evine yönelir. *Omega*'da (DS) İstanbul beyefendisi saatçi Osman ve öğrenci Hilmi üzerinden değişen insanlar, hayatın tüketim/kâr odaklı akışına direnememe anlatılır. *Ses Tutulması* (DS) ve *Çırpı Bacaklılar*'da (ÇB) dedeler ve küçük torunları görürüz. Dedeler ve torunlar sabahın ilk saatlerinde uyanıktırlar. İlk hikâyede gün, sesle/ezanla birlikte ağarır. Ama daha çok Dede farkındadır bunun. Bunun farkında olmayanlara gün ağarmaz.

Ramazanoğlu'nun kadın karakterlerinin ön planda olduğu bazı hikâyelerinde gördüğümüz “yazma” meselesi erkek karakterlerde de karşımıza çıkar. *Sağdan, Soldan, Aşağıdan ve Yukarıdan* (K) hikâyesinden başka iki hikâyede daha “yazan” erkeklerle karşılaşırız. *Bay Köri'nin Tutkusu*'nda (K) eğitilmiş genç, fotoğraf altına yazı yazacaktır. Bir dergi kapağındaki Afgan kıza, onun ve fotoğrafın hikâyesine takılır zihni. *Oyuncunun Epik Hali*'nde (ÇB) babasının günlüğünü de yanına alan Halil (Londra'da mühendislik okurken oyuncu olmuştur), harf inkılabını konu alan bir film çekimi için bir zamanlar büyük dedesinin yaşadığı kasabaya gider. Halil oynayacağı rolün havasına girme düşüncesiyle babasının dedesi hakkında “yazdığı” anıları okur. Dede/Nasrullah Hoca, anadili olan Kürtçe ile yazan, evinde cilt cilt Türkçe, Arapça, Kürtçe, Süryanice kitaplar bulunan, talebe okutan bir âlimdir.

Gece Sahnesi (ÇB), eve gelmeyen çocuklarını (söz konusu çocuk artık “genç”tir) şehrin ilk kez gördükleri mekânlarında arayan mütebedeyyin anne baba ile aranan

oğulun hikâyesidir. Anne baba, gece çekinerek dolaştıkları mekânlarda çocuklarının hangi nedenle buralara gelme ihtiyacı hissettiğini düşünürler. *Mahpusta Yüzen Gemiler'*deki (BS) yaşlı anne baba ise, tam da ispatlanamayan bir suçtan 22 yıldır cezaevinde olan oğullarını kurtarma peşindedirler. Aslında bu son iki hikâyede erkekler (baba ve oğul) kadar kadınlar da (anneler) ön plandadır. *Hıfzullah'ın Çocukları'*nda (ÇB) ise Botan Çayı'na yakın bir yolun kenarındaki barakasında çalışan lastikçi babayı tanırız. Baba eve ekmek götürme, çocuklarına sahip çıkma derindedir. Artık gençlik çağına giren çocuklar ise lastikçi babanın barakasına da ulaşan sanal dünyada dolaşmaktadır. *Malin Dosyası* (ÇB), biyopsi sonuçlarına göre "üzerinde ölümcül hücreler saptanan" genç adamın/öğretmenin teşhisin ardından zihninden geçenlerin (zihinde geçenlerde eşi ve çocuğu da vardır) hikâyesidir.

*Kriz'*de (DS) eczane kalfası Demir sokaktaki esnafta ve eczaneye gelen müşterilerde "kriz"i gözlemler. İnsanlar dertlerini anlatır. Ama gün boyu "paratoner gibi negatif yükü toplayan" genç kendi derdini açamaz. *Dolunayda Artistlik'*te (ÇB) gecenin geç vakti bir pidedide sokaktaki çocuklara iyilik yapan genci/Ahmet'i ve onu şaşırtan çocukları, *Kerim'*de (ÇB) vezne sırasında etrafı gözlemleyen, sevdiği kıızı da düşünen delikanlı Kerim'i, *İnce İş'*te (ÇB) broşür dağıtma işi bulan delikanlıyı, *Köprüdeki Kız'*da (ÇB) üniversite tercihi yapacak delikanlıyı tanırız. *Baba Oğul ve Yıldızlar* (BS) ile *Kürek Sesleri* (BS) ise iki güzel "baba oğul" hikâyesidir. İlk hikâyede hasta babayla ağabeyinin evinde bir gece geçiren genç adamı, ikinci hikâyede baba ile "aralarındaki buzları çözmeyi" düşünürken babanın cenazesine gelmiş genç adamı (ve cenazesine geline babayı) tanıma imkânı buluruz.

SONUÇ

Burada hikâye ana karakterleri üzerinden Yıldız Ramazanoğlu'nun hikâyelerini değerlendirmeye çalıştık. Yazarın hikâyelerinde ana karakter olan hikâye kişilerinin büyük çoğunluğunun kadınlar olduğunu gördük. Yazar elbette erkeklerin hikâyelerini de anlatır. Ama daha çok kadınların ön planda olduğu hikâyeler yazmıştır. Kadınları daha çok şehir hayatı içinde görüyoruz. Şehir çoğu zaman hareket hâlinde olmak, çalışmak, koşturmak demektir. Şehir aynı zamanda eğitim demektir. Yazarın hikâye kişilerini/kadınları ev hayatında gördüğümüz gibi çalışma hayatında da görmekteyiz. Çalışma hayatındaki pek çok kadının işte ve evde durmadan koşturmaktan usandıkları anlatılır. Hikâyelerde iyi eğitim görmüş pek çok kadın tanırız. Okuyan, yazan, özellikle sinemaya ilgi duyan kadınları görürüz. Dini inancı nedeniyle eğitim ve çalışma hakkı elinden alınmış, siyasi inancı nedeniyle bir yakını kovuşturmaya uğradığı için kendisi de dışlanmış kadınları tanırız. Kimi zaman dindar kişileri görürüz yazarın hikâye dünyasında kimi zaman dindarların da eleştirildiklerine şahit oluruz. Yıldız Ramazanoğlu kadın bakış açısını, dikkatini, duyarlılığını gayet iyi anlatan hikâyeler kazandırmıştır edebiyatımıza. Onun hikâyeleri yazıldığı dönemin (ya

Yıldız Ramazanoğlu'nun Hikâye Kişileri

da bu döneme çok uzak olmayan) insanını anlatır diyebiliriz. Edebiyat, hikâye insana insanı anlatır. Yıldız Ramazanoğlu'nun hikâyeleri de insanı, özellikle de kadınları anlamaya, insan ve kadınlar konusunda daha duyarlı olmaya çağırır bizi.

KAYNAKÇA

- Ramazanoğlu, Yıldız (2007). **Derin Siyah**, Timaş Yayınları, İstanbul.
- Ramazanoğlu, Yıldız (2009). **Kırmızı**, 2.bs, Timaş Yayınları, İstanbul.
- Ramazanoğlu, Yıldız (2008). **Zilha Günü**, Timaş Yayınları, İstanbul.
- Ramazanoğlu, Yıldız (2008). **İkna Odası**, 3.bs, Timaş Yayınları, İstanbul.
- Ramazanoğlu, Yıldız (2010). **Angelika**, Timaş Yayınları, İstanbul.
- Ramazanoğlu, Yıldız (2014). **Çiçekli Bir Boşluk**, Kapı Yayınları, İstanbul.
- Ramazanoğlu, Yıldız (2016). **Bu Sefer Lila Olsun Saçlarım**, Kapı Yayınları, İstanbul.

